

Michael Seewald

Zmiana
dogmatu

Jak rozwijają się doktryny wiary

115

Tytuł oryginału:

Dogma im Wandel. Wie Glaubenslehren sich entwickeln

Michael Seewald, *Dogma im Wandel. Wie Glaubenslehren sich entwickeln*

© 2018 Verlag Herder GmbH, Freiburg im Breisgau

www.herder.de

© Wydawnictwo WAM, 2024

Tłumaczenie: Arkadiusz Ziernicki

Redakcja: Klaudia Bień

Konsultacja merytoryczna: ks. prof. dr hab. Robert J. Woźniak

Korekta: Katarzyna Onderka

Projekt okładki: Studio Graficzne Punkt Widzenia

Skład: Edycja

Indeks: Arkadiusz Ziernicki

Opieka redakcyjna: Joanna Pakuza

ISBN 978-83-277-3654-3

WYDAWNICTWO WAM

ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

tel. 12 62 93 200

e-mail: wam@wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY

tel. 12 62 93 254-255

e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA WYSYŁKOWA

tel. 12 62 93 260 • fax 12 629 34 96

www.wydawnictwowam.pl

Publikację wydrukowano na papierze Artis White 70 g vol. 2.0

Druk i oprawa: K&K • Kraków

Spis treści

Prolog: „Nekrolog” dla Kościoła	9
1. Wprowadzenie: O co chodzi?	11
2. Ustalenia terminologiczne: „dogmat” i „rozwój”	21
2.1. Co oznacza słowo „dogmat”?	22
2.1.1. Prehistoria	24
2.1.2. Pojawienie się nowego terminu technicznego	29
2.1.3. Pius IX: innowacja z antyinnovacyjnej intencji	35
2.1.4. Pojęcie dogmatu w terażniejszości: to, co stało się w procesie stawania się	40
2.2. Co oznacza słowo „rozwój”?	48
2.2.1. Pierwsza próba definicji	48
2.2.2. Rozwój dogmatów jako odpowiedź na historię dogmatów	51
2.2.3. Pierwsze podejścia na początku XIX wieku: szkic	57
2.2.4. Teologia w cieniu Karola Darwina	61
3. Biblia jako rezultat i reguła rozwoju dogmatycznego	69
3.1. Pismo Święte: dlaczego dopiero teraz?	70
3.2. Biblia jako rezultat rozwoju	73
3.2.1. Chrystus – znaleziony w tekście, potwierdzający tekst?	73
3.2.2. Od kanonu prawdy do kanonu Nowego Testamentu	80
3.3. Biblia jako wytyczna rozwoju	90
3.3.2. „Strzeż powierzonego ci dobra”	93
3.3.3. Paraklet i Duch Święty: Nauczyciel wszelkiej prawdy	95
4. Ciągłość i zmiana doktryny wiary w refleksji wczesnego Kościoła	99
4.1. Pierwsze spojrzenie na czas	100
4.2. Naturalny wzrost, boska pedagogika i ludzki język	101

4.3.	„Wszędzie, zawsze i przez wszystkich”: reguła Wincentego z Lerynu	113
4.3.1.	<i>Canon Vincentianus</i> – jego kryteria i związane z nimi problemy	114
4.3.2.	Środki, krytyka i ratowanie honoru Wincentego – spojrzenie w przyszłość	126
5.	Średniowieczne dyskusje na temat wzrostu niezmiennej wiary	133
5.1.	„Nic nowego nie można już stworzyć”?	134
5.2.	Myślenie dedukcyjne i rozwój doktrynalny w sporze o <i>filioque</i>	135
5.3.	Wiara ukryta, wiara jawna i „wiara węglarza”	144
5.4.	Postęp w poznaniu i autorytet: Tomasz z Akwinu	153
5.5.	Reformacja – czy było coś takiego?	158
6.	Gorąca faza dogmatycznych teorii rozwoju: wiek XIX i początek XX wieku	163
6.1.	Tak zwana szkoła tybingeńska: duch romantyzmu i kształtowanie systemu idealistycznego	164
6.1.1.	Johann Sebastian Drey: „...nie trzeba obawiać się wzrostu chrześcijańskich dogmatów”	165
6.1.2.	Johann Adam Möhler: martwe pojęcia i boskie życie	172
6.2.	John Henry Newman: „...ale żyć tu, na Ziemi, to znaczy zmieniać się, a być doskonałym, to znaczy zmieniać się często”	181
6.3.	Problem rozwoju dogmatów w neoscholastyce	189
6.3.1.	Tradycja: boski dar i ludzka ograniczoność	191
6.3.2.	Logika i dogmatyczny postęp	196
6.4.	Kulminacja i (tymczasowy) koniec dotychczasowych teorii rozwoju: Kryzys modernizmu	201
7.	XX wiek: od zakłętego kręgu antymodernizmu do przepracowania dokonanego przez Sobór Watykański II	211
7.1.	Potrzeba nowego wyjścia: Maryja, papież i kościelny „neomodernizm”?	212
7.2.	Karl Rahner: statyka objawienia zdaniowego i dynamika samoobjawienia	217
7.3.	Joseph Ratzinger – teoretyk ciągłości?	226

Spis treści

7.4.	Walter Kasper: dogmat jako posługa miłości we wspólnym wyznaniu	240
8.	Podsumowanie i perspektywy: większe pole manewru niż oczekiwano	247
8.1.	Możliwe, niemożliwe i konieczne	248
8.2.	Pięć znaczeń dogmatu, dwie formy rozwoju dogmatu	248
8.3.	O typologii dogmatycznych teorii rozwoju: jedenaście rozróżnień	252
8.4.	Spojrzenie w przyszłość	257
8.4.1.	Środki i cele, rzeczy przedostatnie i ostateczne	257
8.4.2.	Ciągłość: sprawa eklezjalna, a nie tylko doktrynalna	261
8.4.3.	Rozwój dogmatów między historyczną przygodnością a wierną nadzieją	265
	Epilog: „nekrolog” dla Kościoła?	269
	Bibliografia	271
	Indeks	295